

Хомутенко Віра Петрівна,

кандидат економічних наук, професор, судовий експерт, тел. 067-700-11-67, e-mail: homutenko-vera@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0002-7204-7209>

Хомутенко Алла Віталіївна,

доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів, Одеський національний економічний університет, м. Одеса, вул. Преображенська, 8, тел. 093-96-444-00, e-mail: 24.06.alla@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-717>

ХАРАКТЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ СУДОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Анотація. В статті актуалізовано значення судово-економічної експертизи як пізнавальної та процесуальної діяльності на стадії попереднього адміністративного розслідування. Визначено види публічно-правових спорів у економічній сфері, які знаходяться в провадженні адміністративних судів. Розглянуто особливості призначення судової економічної експертизи в адміністративному судочинстві. Проаналізовано структуру справ, які знаходяться на розгляді судів першої інстанції. Досліджено динаміку та структуру публічно-правових спорів у економічній та фіскальній сфері в адміністративних судах за 2018-2021 роки. Окреслено межі компетенції судового експерта-економіста при проведенні експертних досліджень та розкрито головні завдання економічної експертизи. Відмічено, що судово-економічна експертиза характеризується істотними особливостями, пов'язаними з великим спектром економічних питань, що вирішуються в процесі проведення досліджень. Визначено об'єкти експертного дослідження за окремими справами щодо спорів, пов'язаних із: реалізацією державної політики в сфері економіки та публічної фінансової політики; адмініструванням податків, зборів, платежів, а також контролем за дотриманням вимог податкового законодавства; реалізацією публічної політики в сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування та соціального захисту громадян. Відмітимо, що судово-економічна експертиза характеризується істотними особливостями, пов'язаними з великим спектром економічних питань, що вирішуються в процесі проведення досліджень. Підкреслено, що під час призначення судово-економічної експертизи в адміністративному судочинстві потрібно звернути увагу на коректність питань, які ставлять перед експертом-економістом. Наведено приклади взаємозв'язків між питаннями, завданнями судових експертиз і об'єктами експертних досліджень. Зокрема були розглянуті справи: про визнання протиправними дії ГУ Держспродспоживслужби в Одеській області та скасування припису щодо усунення порушень вимог постанови КМУ №869 від 01.06.2011 р. та застосування адміністративно-господарських санкцій; про визнання протиправними дії податкового органу (назва) та скасування рішення податкового органу щодо відмови з розстрочення (відстрочення) грошових зобов'язань (податкового боргу); про визнання протиправними дії ГУ Пенсійного фонду України в Одеській області щодо відмови перерахунку пенсії на підставі оновленої довідки про розмір грошового забезпечення.

Ключові слова: адміністративне судочинство, адміністративно-правові спори, завдання судової експертизи, об'єкти експертного дослідження.

Khomutenko Vira Petrivna,

Candidate of Economic Sciences, Professor, Judicial Expert, e-mail: 24.06.alla@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-7176-9613>

Khomutenko Alla Vitaliivna,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Finance, Odessa National Economic University, Odessa, st. Preobrazhenskaya, 8, 0939644400, e-mail: homutenko-vera@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0002-7204-7209>

CHARACTERISTIC FEATURES OF FORENSIC ECONOMIC EXPERTISE IN ADMINISTRATIVE LEGAL PROCEEDINGS

Abstract. *The article updates the value of forensic economic expertise as a cognitive and procedural activity at the stage of preliminary administrative investigation. The types of public legal disputes in the economic sphere, which are in the proceedings of administrative courts, are defined. Peculiarities of appointment of judicial economic examination in administrative proceedings are considered. The structure of cases pending before courts of first instance was analyzed. The dynamics and structure of public legal disputes in the economy and fiscal sphere in administrative courts for 2018-2021 were studied. The limits of the competence of the forensic expert-economist when conducting expert research are outlined and the main tasks of the economic examination are revealed. It was noted that forensic economic expertise is characterized by significant features related to a wide range of economic issues that are resolved in the process of conducting research. The objects of expert research in individual cases regarding disputes related to: the implementation of state policy in the sphere of economy and public financial policy; administration of taxes, fees, payments, as well as control over compliance with the requirements of tax legislation; implementation of public policy in the field of mandatory state social insurance and social protection of citizens. It was noted that forensic economic expertise is characterized by significant features related to a wide range of economic issues that are resolved in the process of conducting research. It is emphasized that when appointing a forensic economic expertise in administrative proceedings, it is necessary to pay attention to the correctness of the questions that are asked before an expert economist. Examples of interrelationships between questions, tasks of forensic examinations and objects of expert research are given. In particular, the following cases were considered: regarding the recognition of illegal actions of the State Production and Consumer Service State Administration in the Odesa region and the cancellation of the order to eliminate violations of the requirements of the CMU Resolution № 869 dated June 1, 2011 and the application of administrative and economic sanctions; on recognition of illegal actions of the tax authority (name) and annulment of the decision of the tax authority regarding the refusal to pay off (postponement) monetary obligations (tax debt); on recognizing as illegal the actions of the State Pension Fund of Ukraine in the Odesa region regarding the refusal to transfer the pension based on the updated certificate on the amount of financial support.*

Key words: *administrative proceedings, administrative-legal disputes, tasks of forensic examination, objects of expert research.*

Постановка проблеми. Важливою ознакою правової держави є наявність спеціалізованого правосуддя: конституційного, кримінального, цивільного та адміністративного. Адміністративне судочинство, основним завданням якого є вирішення адміністративно-правових спорів, що виникають у зв'язку із захистом прав та інтересів фізичних і юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин [1], відіграє надзвичайно важливе значення на сучасному етапі розвитку України як правової держави. З метою забезпечення справедливого вирішення таких спорів збирається відповідна доказова база. До її складу можуть входити висновки судових експертів взагалі та експертів-економістів зокрема. Саме тому питання вдосконалення судової еко-

номічної експертизи як пізнавальної та процесуальної діяльності на стадії попереднього адміністративного розслідування набувають особливої актуальності.

Аналіз досліджень і публікацій. Питання судової експертизи в адміністративному процесі розглядалися в наукових працях: В.Б. Авер'янової, В.М. Галкіна, Є.В. Додіна, Л.В. Каляянова, Ю.П. Кузякіна, А.І. Остапенка, Р.С. Павловського, Л.М. Романенка, З. М. Соколовського, Ю.Ю. Фоміна та ін. Проте, в їхніх роботах недостатньо приділено уваги особливостям судової економічної експертизи в адміністративному судочинстві. Саме тому, існує об'єктивна необхідність проведення подальших наукових досліджень цих питань.

Мета статті – дослідити особливості призначення та завдань судової економічної експертизи в адміністративному судочинстві.

Виклад основного матеріалу дослідження. Слід зазначити, що на думку М.В. Коваліва, публічно-правовий спір, який завжди є результатом наявності юридичних колізій у правовій системі держави та виникає між суб'єктами права у зв'язку з порушенням суб'єктивних прав фізичних або юридичних осіб є предметом розгляду в адміністративних судах [2]. Відповідно до Класифікатора категорій адміністративних справ, затвердженого рішенням Ради суддів адміністративних судів від 31.10.2013 №114 [3], до публічно-правових спорів у економічній сфері, які знаходяться в провадженні адміністративних судів, віднесено справи, наведені в Таблиці 1.

Згідно зі Звітами судів першої інстанції про розгляд справ у порядку адміністративного судочинства [4] в економічній сфері значну частку займають справи, пов'язані з адмініструванням податків, зборів, обов'язкових платежів і контролем за дотриманням податкового законодавства (в середньому 27%) та справи в сфері відповідних видів загальнообов'язкового дер-

жавного соціального страхування (в середньому 46%) і соціального захисту (в середньому 16%). Питома вага справ щодо спорів з приводу реалізації державної політики в сфері економіки та публічної фінансової політики незначна й складає в середньому 10 % до загальної кількості справ по адміністративно-правовим спорам у економічній сфері (таблиця 2).

При розгляді адміністративно-правових спорів у економічній сфері виникає потреба в залученні судового експерта-економіста для з'ясування обставин, що мають значення для справи і потребують спеціальних знань бухгалтерського та податкового обліку, валютного і грошового обігу, бюджетного процесу та фінансових послуг, якими володіє судовий експерт-економіст. При цьому ці знання не є загальновідомими й ними володіє обмежене коло фахівців, які отримали відповідну професійну підготовку за певними експертними економічними спеціальностями та мають досвід практичної роботи.

На думку науковця Л. М. Романенко, економічна експертиза, в результаті проведення якої органи адміністративної юрисдикції отримують нову інформацію, має доказове значення і не

Таблиця 1

Класифікація адміністративних справ

Ознака	Вид
1. Справи спорів із приводу реалізації публічної фінансової політики	– щодо валютного регулювання і валютного контролю, за участю податкових органів;
	– щодо грошового обігу та розрахунків в Україні, за участю податкових органів;
	– спори, що виникають у бюджетній системі та в бюджетному процесі;
	– спори, пов'язані з державним боргом; спори у сфері фінансових послуг;
	– спори у сфері державного фінансового контролю ;
2. Справи зі спорів з приводу адміністрування податків, зборів, платежів, а також контролю за дотриманням вимог податкового законодавства, зокрема зі спорів щодо:	– погашення та стягнення податкового боргу;
	– адміністрування окремих податків, зборів, платежів;
	– визнання оспорюваних правочинів недійсними та застосування визначених законодавством заходів, пов'язаних із визнанням правочинів недійсними;
3. Справи зі спорів із приводу реалізації державної політики у сфері економіки щодо митної справи, державного регулювання цін і тарифів, здійснення державних закупівель	– державного регулювання цін і тарифів у сфері: електроенергетики (крім ядерної енергетики); енергозбереження, альтернативних джерел енергії, комбінованого виробництва електричної і теплової енергії; житлово-комунального господарства; теплопостачання; питного водопостачання;
	– внесення змін до істотних договору про закупівлю у випадках не передбачених п. 2 ч. 5 ст. 41 Закону України «Про публічні закупівлі»;
4. Справи зі спорів з приводу реалізації публічної політики у загальнообов'язкового державного соціального страхування та соціального захисту громадян	– збору та обліку єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування;
	– управління, нагляду та інших владних управлінських функцій (призначення, перерахунку та здійснення страхових виплат) у сфері відповідних видів загальнообов'язкового державного соціального страхування;
	– соціального захисту; соціального захисту та зайнятості інвалідів; соціальних послуг

Дані звітів судів першої інстанції про розгляд публічно-правових спорів у економіці та фіскальній сфері в адміністративних судах за 2018 – 2021 рр. [4]

Категорії справ у сфері економіки та фінансів	Кількість розглянутих справ – усього, од			
	2018	2019	2020	2021
1. Справи із спорів з приводу реалізації державної політики у сфері економіки та публічної фінансової політики, в тому числі:	10687	14713	14059	13879
- державного регулювання цін та тарифів	92	171	176	225
- валютного регулювання та валютного контролю за участю податкових органів	115	81	21	41
- грошового обігу і розрахунків за участю податкових органів	417	294	106	100
- бюджетної системи і бюджетного процесу, державного боргу	186	285	185	64
- операцій з цінними паперами	348	216	100	62
1.1 Питома вага справ із спорів з приводу реалізації державної політики у сфері економіки та публічної фінансової політики у загальній чисельності публічно-правових спорів у економіці та фіскальній сфері	9,69%	11,71%	7,20%	9,96%
2. Справи з приводу адміністрування податків, зборів, платежів та контролю за дотриманням вимог податкового законодавства	30262	39383	45095	36792
2.1 Питома вага справ з приводу адміністрування податків, зборів, платежів та контролю за дотриманням вимог податкового законодавства у загальній чисельності публічно-правових спорів у економіці та фіскальній сфері	27,46%	31,35%	23,08%	26,40%
3. Справи із спорів з приводу реалізації публічної політики у сфері відповідних видів загальнообов'язкового державного соціального страхування	58319	56031	87054	63103
3.1 Питома вага справ із спорів з приводу реалізації публічної політики у сфері відповідних видів загальнообов'язкового державного соціального страхування у загальній чисельності публічно-правових спорів у економіці та фіскальній сфері	52,90%	44,60%	44,56%	45,28%
4. Справи із спорів з приводу реалізації публічної політики у сфері соціального захисту	10972	15504	49165	25579
3.1 Питома вага справ з приводу реалізації публічної політики у сфері соціального захисту у загальній чисельності справ у сфері економіки та фінансів у загальній чисельності справ публічно-правових спорів у економіці та фіскальній сфері	9,95%	12,34%	25,16%	18,36%
Усього адміністративно-правових спорів у економічній сфері, од (п.1+п.2+3+4)	110240	125631	195373	139353

може бути отримана за допомогою інших процесуальних засобів [5].

Особливістю призначення експертизи в адміністративному судочинстві є те, що таке призначення відбувається лише за ухвалою суду (судді) [1, ст. 81, ч. 1, ч. 3 ст. 102], на відміну від порядку призначення судових експертиз в кримінальному, цивільному провадженні, якими передбачено, що експерта може залучати як сторона обвинувачення, так і сторона захисту [6, ст. 243, ст. 244; 7 ч. 2, ст. 72]. А от питання, з яких має бути проведена судова економічна експертиза в адміністративному судочинстві, визначаються судом [1, ч.ч. 4–6 ст. 102]. Учасники провадження мають право запропонувати суду питання, роз'яснення яких, на їх думку, потребує висновку судового експерта-економіста. Однак, у разі відхилення або зміни питань, запропонованих учасниками справи, суд зобов'язаний мотивувати таке відхилення або зміну та на свій

розсуд поставити питання експерту. Питання, які ставляться судовому експерту-економісту, і його висновок з них не можуть виходити за межі спеціальних знань експерта-економіста, оскільки п. 2.3 Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень вводяться обмеження щодо переліку питань, які може вирішувати судовий експерт-економіст, зокрема: експерту забороняється вирішувати питання, які виходять за межі його спеціальних знань та з'ясування питань права, а також надавати оцінку законності проведення процедур, регламентованих нормативно-правовими актами та проведення ревізійних дій. Крім того, експерту забороняється самостійно збирати матеріали, які підлягають дослідженню; вибирати вихідні дані для проведення експертизи, якщо вони відображені в наданих йому матеріалах неоднозначно, а також передоручати проведення експертизи іншій особі [8].

Взаємозв'язок між питаннями предмету судової економічної експертизи в адміністративному судочинстві, завданнями судових експертиз та об'єктами експертного дослідження

1. За справами щодо спорів з приводу реалізації державної політики в сфері економіки та публічної фінансової політики, наприклад:	
а) про визнання протиправними дії ГУ Держпродспоживслужби в Одеській області та скасування припису щодо усунення порушень вимог постанови КМУ №869 від 01.06.2011 та застосування адміністративно-господарських санкцій	
Питання на вирішення судового експерта-економіста	Чи підтверджується документально висновок Акту №_ перевірки дотримання вимог формування, встановлення та застосування державних регульованих цін КП «ХХХ» від 28.02.2021 щодо необґрунтовано одержаної виручки у сумі 10148,6 тис. грн, з ПДВ, в наслідок завищення тарифів на послуги централізованого водопостачання та водовідведення за період з 01.02.2019 по 01.01.2020.
Завдання судової експертизи	Дослідження розміру тарифів на послуги централізованого водопостачання та водовідведення за період з 01.02.2019 по 01.01.2020 на основі економічно обґрунтованих планових витрат з урахуванням планового прибутку, який спрямовується на здійснення інвестиційних програм для провадження ліцензійної діяльності.
Об'єкти експертного дослідження	1) Фінансова, податкова та статистична звітність підприємства; 2) Розрахунки тарифів на послуги з централізованого водопостачання, централізованого водовідведення на планований період, в т.ч. розрахунок повної собівартості та середньозваженого тарифу; розрахунок вартості електричної енергії на технологічні потреби на плановий період; розрахунок загальновиробничих витрат; розрахунок адміністративних витрат; розрахунок витрат на збут; розрахунок інших операційних витрат; 3) Рішення органу місцевого самоврядування про відшкодування втрат суб'єкта господарювання з місцевого бюджету, які виникли протягом періоду розгляду розрахунків тарифів на послуги з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення для відповідної категорії споживачів, встановлення та їх оприлюднення органом місцевого самоврядування (за наявності); 4) річний план надання послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення; 5) інші первинні документи.
2. За справами з приводу адміністрування податків, зборів, платежів та контролю за дотриманням вимог податкового законодавства, наприклад:	
а) про визнання протиправними дії податкового органу (назва) та скасування рішення №___ від ___ податкового органу щодо відмови з розстрочення (відстрочення) грошових зобов'язань (податкового боргу) на суму ??? грн. платнику податків «ХХХ»	
Питання на вирішення судового експерта-економіста	1. Чи мають показники фінансово-економічного стану платника податку «ХХХ» ознаки наявності загрози виникнення або накопичення податкового боргу за період (вказати період)? 2. Визначити основні економічні показники (ліквідності, платоспроможності та прибутковості) господарсько-фінансової діяльності платника податків «ХХХ» на дату подачі заяви про розстрочення податкового грошового зобов'язання з податку на прибуток.
Завдання судової експертизи	Визначення документальної обґрунтованості наявності загрози виникнення або накопичення податкового боргу та аналіз показників фінансового стану платника податку «ХХХ».
Об'єкти експертного дослідження	Первинні документи, облікові реєстри, фінансова та податкова звітність платника податків за період (вказати період).
3. По справам щодо спорів з приводу реалізації публічної політики в сфері відповідних видів загальнообов'язкового державного соціального страхування та соціального захисту, наприклад:	
а) про визнання протиправними дії ГУ Пенсійного фонду України в Одеській області щодо відмови перерахунку пенсії на підставі оновленої довідки про розмір грошового забезпечення від (дата та номер), виданої уповноваженою особою (назва органу), з урахуванням раніше сплачених пенсійних виплат	
Питання на вирішення судового експерта-економіста	Чи підтверджується документально зазначений у листі ГУ ПФУ в Одеській області (дата та номер) розмір донарахованої доплати до пенсії військовослужбовцю (ПІБ) за період (вказати) у сумі (вказати) грн?
Завдання судової експертизи	Визначення документальної обґрунтованості розрахунків з донарахованими сумами доплат до пенсії військовослужбовцю (ПІБ).
Об'єкти експертного дослідження	Розрахунок ГУ ПФУ в Одеській області (дата та номер) на доплату (виплату, утримання) пенсії за пенсійною справою (номер); грошовий атестат Головного Управління МО України в Одеській області (дата та номер) щодо розміру грошового забезпечення (ПІБ); Довідка МО України (дата та номер) щодо додаткових видів грошового забезпечення для нарахування пенсії, видана (ПІБ); Довідка, видана (ПІБ), про розмір додаткових видів грошового забезпечення у період; завірена копія заяви (дата) (ПІБ); про проведення індексації призначеної пенсії; Довідка про розмір грошового забезпечення для перерахунку пенсії (ПІБ) уповноваженого органу на день звільнення із служби відповідно.

Відмітимо, що судово-економічна експертиза характеризується істотними особливостями, пов'язаними з великим спектром економічних питань, що вирішуються в процесі проведення досліджень. Особливу увагу під час призначення судово-економічної експертизи в адміністративному судочинстві потрібно звернути на коректність питань, які ставлять перед експертом-економістом, адже типовою помилкою та причиною недосягнення необхідних цілей під час проведення судової економічної експертизи є некоректне формулювання питань.

Доцільно також зазначити, що питання предмета судової економічної експертизи нерозривно пов'язано із завданнями судових експертиз та об'єктами експертного дослідження. Об'єктами судової економічної експертизи є документальні носії інформації, що містять інформацію про відображені в первинних документах та облікових реєстрах господарські операції, у фінансовій, статистичній і податковій звітності, які стали предметом розгляду в адміністративному суді та на підставі яких проводиться судове експертне дослідження.

Головні завдання й орієнтовний перелік вирішуваних економічною експертизою питань, як відомо, наведено в Науково-методичних рекомендаціях з питань підготовки та призначення судових експертиз до Інструкції № 53/5. Вони поділяються за видами спеціальності: дослідження документів бухгалтерського, податкового обліку і звітності (індекс 11.1); дослідження документів про економічну діяльність підприємств і організацій (індекс 11.2); дослідження документів фінансово-кредитних операцій (індекс 11.3) та залежать від обставин справи та мети дослідження [8].

Приклад взаємозв'язку між окремими питаннями предмету судової економічної експертизи у адміністративному судочинстві, завданнями судових експертиз та об'єктами експертного дослідження наведено у таблиці 3.

Проведене експертом-економістом дослідження об'єктів оформлюються у вигляді висновку експерта, який містить інформацію: коли, де, ким (ім'я, освіта, спеціальність, свідоцтво про присвоєння кваліфікації судового експерта, стаж експертної роботи, науковий ступінь, вчене звання, посада експерта); на якій підставі була проведена експертиза; хто був присутній при проведенні експертизи; питання, що були поставлені експертові; які матеріали експерт використав; докладний опис проведених досліджень; зроблені в результаті висновки та обґрунтовані відповіді на поставлені судом питання [1, ч. 1 ст. 82].

Доцільно зазначити, що висновок експерта-економіста є джерелом доказів, на підставі яких

адміністративний суд встановлює наявність або відсутність документально підтверджених фактів, що обґрунтовують вимоги і заперечення учасників справи, та інших обставин, які мають значення для вирішення справи.

Висновки. Призначення судової економічної експертизи в адміністративному судочинстві має свої особливості, оскільки вона призначається виключно ухвалою суду (судді). Крім того, питання, які будуть поставлені на вирішення експерту-економіста, повинні не виходити за межі його компетенцій та враховувати їх взаємозв'язок із головними завданнями та об'єктами експертного дослідження. Це уможливить надання експертом висновку, який стане надійним джерелом доказів в адміністративному судочинстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 6.07.2005 р. № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>
2. Ковалів М. В. Основні завдання адміністративного судочинства України. URL: https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/may/2290/vnulpurn_20148107.pdf
3. Класифікатор категорій адміністративних справ: Рішення Ради суддів адміністративних суддів від 31.10.2013 р. № 114. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0114413-13#Text>
4. Звіт судів першої інстанції про розгляд справ у порядку адміністративного судочинства № 1-а за 2018 рік, 2019 рік, 2020 рік., 2021 рік. URL: https://court.gov.ua/sudova_statystyka/rik_2018,>rik_2019,>rik_2020,>rik_2021
5. Романенко Л. М. Визначення поняття «спеціальні знання» як невід'ємної частини понять «експерт» та «судова експертиза» в адміністративному процесі. *Право і суспільство*. 2011. № 4. С. 94-99. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pis_2011_4_22
6. Кримінально-процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n935>
7. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-I. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1501-06>
8. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень: Наказ Міністерства юстиції України від 08.10.1998 р. №53/3. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1024-17#Text>

REFERENCES:

1. Kodeks administratyvnoho sudochynstva Ukrainy: Zakon Ukrainy. [Administrative Judicial Code of Ukraine: Law of Ukraine]. (n.d.). zakon.rada.gov.ua.

- Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15> [in Ukrainian].
2. Kovaliv M. V. (2017). Osnovni zavdannia administratyvnoho sudochynstva Ukrainy. [Main tasks of the administrative judiciary of Ukraine]. Retrieved from https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/may/2290/vnulpurn_20148107.pdf [in Ukrainian].
 3. Klasyfikator katehorii administratyvnykh sprav: Rishennia Rady suddiv administratyvnykh suddiv [Classifier of categories of administrative cases: Decision of the Council of Administrative Judges]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0114413-13#Text> [in Ukrainian].
 4. Zvit sudiv pershoi instantsii pro rozghliad sprav u poriadku administratyvnoho sudochynstva [Report of the courts of first instance on consideration of cases in the order of administrative proceedings]. (n.d.). <https://court.gov.ua>. Retrieved from https://court.gov.ua/sudova_statystyka>rik_2018,>rik_2019,>rik_2020,>rik_2021 [in Ukrainian].
 5. Romanenko L. M. (2011). Vyznachennia poniatia «spetsialni znannia» yak nevidiemnoi chastyny poniat «ekspert» ta «sudova ekspertyza» v administratyvnomu protsesi. [Definition of the concept of “special knowledge” as an integral part of the concepts of “expert” and “forensic examination” in the administrative process]. *Pravo i suspilstvo – Law and society*. № 4. P. 94-99. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pis_2011_4_22 [in Ukrainian].
 6. Kryminalno-protsesualnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy [Criminal Procedure Code of Ukraine: Law of Ukraine]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n935> [in Ukrainian].
 7. Tsyvilnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy [Civil Procedure Code of Ukraine: Law of Ukraine]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1501-06> [in Ukrainian].
 8. Instruksiiia pro pryznachennia ta provedennia sudovykh ekspertyz ta ekspertnykh doslidzhen ta Naukovo-metodychnykh rekomendatsii z pytan pidhotovky ta pryznachennia sudovykh ekspertyz ta ekspertnykh doslidzhen: Nakaz Ministerstva yustyt-sii Ukrainy [Instructions on the appointment and conduct of forensic examinations and expert studies and Scientific and methodological recommendations on the preparation and appointment of forensic examinations and expert studies: Order of the Ministry of Justice of Ukraine]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1024-17#Text> [in Ukrainian].